

JEGYZETEK

I. Egyetemek a középkorban

A középkori egyetemek XIX–XX. századi irodalma nagyon gazdag. Az egyetemek történetének bemutatása a következő monografikus munkákon és tanulmánygyűjteményeken alapszik: Aschbach 1865. – Ábel 1881. – Bayen 1973. – Bónis 1972. – Denifle 1885. – Gabriel 1969/1. – Gabriel 1962/2. – Hajnal 1959. – Irsay 1933. – Morawski 1900. – *A pécsi egyetem története*. Jubileumi tanulmányok I. Szerk. Csizmadia Andor. Pécs 1967. – Paulsen 1896. – Veress 1941. Az 1960-ban tartott XI. nemzetközi történészkongresszuson az egyetemtörténeti kutatások akkori állásáról is hangzott el beszámoló (Stelling-Michaud 1960.), és azt követően 1967-ben a Commission international pour l'histoire des universités kiadásában jelent meg tanulmánykötet az európai egyetemek kialakulásáról és a XIV–XVIII. századi történetéről: *Les universités Européennes du XIVe au XVIIIe siècle. Aspects et problèmes*. Genève 1967.

¹ A skolasztika és a középkori egyetemek kapcsolatát elemzi: Le Goff 1975.

² Stelling-Michaud 1960. 98.

³ Denifle 1885. 45–48.

⁴ Le Goff 1975. 70.

⁵ Bónis 1972. 64.

⁶ Le Goff 1975. 71.

⁷ Stelling-Michaud 1960. 99. – Denifle 1885. 30–35.

⁸ A nemzetekről, különös tekintettel a párizsi egyetem natióinak szerepéről, szervezetéről ma is használható jó összefoglalást nyújt Budinszky 1876.

⁹ Hajnal 1959. 30.

¹⁰ Bónis 1972. 33.

¹¹ Bónis 1972. 64–65.

¹² Veress 1941. CXXII.

¹³ Koller, H.: *Die Universitätsgründungen des 14. Jahrhunderts*. Salzburg – München 1966. – idézi Bónis 1972. 66.

¹⁴ *Janus Pannonius munkái*. Bp 1972. 442.

¹⁵ Gabriel 1969/2. 11.

¹⁶ Billanovich, Giuseppe: *Guarino da Verona iskolája és külföldi tanítványai*. = Janus Pannonius tanulmányok. MAMORIA SAECULORUM HUNGARIE. 2. Bp 1975. 80.

¹⁷ A prágai egyetem alapításának körülményeit és jelentőségét jól foglalja össze: Kavka 1967. 26–35.

¹⁸ Šmahel 1967. 88.

¹⁹ „*Et factum est Studium tale in civitate Pragensi cui nunquam fuit simile in omnibus partibus Alemanniae et veniebant illuc de alienis partibus, videlicet de Anglia, de Francia, de Lombardia, de Ungaria, de Polonia et de singulis circumiacentibus terris studentes, filii nobilium et principium ac praelati ecclesiarum de diversis mundi partibus.*” (Irsay 1933. 176.)

²⁰ Vetulani 1967. 21–49.

²¹ Az egyetem történetének mindmáig legalaposabb feldolgozása Morawski 1900. Az alapítás kérdéseit az újabb eredmények figyelembevételével Kozłowska-Budkowa 1967. mutatja be.

²² Vetulani 1967. 45–46.

²³ Székely 1972. 50.

²⁴ A krakkói egyetem és a humanizmus viszonyát, a krakkói humanizmus kelet-európai kisugárzását elemzi Kovács 1964. 11–69. és a *Le Renaissance et la Réformation en Pologne et en Hongrie*. Bp 1963. több tanulmánya.

²⁵ Tochowitz, Leon: *Abriss der Geschichte der krakauer medizinischen Schule zum 6000-jähriger Jubiläum der Jagellonischen Universität zu Kraków*. Kraków 1963. 14–15.

²⁶ A bécsi egyetem történetéről két monográfia is készült a múlt században: Aschbach 1865. és Kink 1854.

²⁷ Obermayer-Marnach, Eva: *Zur Gründungsgeschichte der Universität Wien. Zwei inedita aus dem Register Papst Urbans V.* MIÖG 1960. 434–437.

²⁸ Gall 1967. 50.

²⁹ Aschbach 1865. I. 345–346.

³⁰ Aschbach 1865. I. 312–325.

³¹ Schrauf 1892. III–IV.

³² Eulenburg 1897. 551–552.

³³ A középkori magyar egyetemek történetének újabb, rövid összefoglalása könyvészettel Bónis György: *Repertorium und Bibliographie für ungarischen Universitäten*. = *Ius Romanum Medii Aevi*. Pars II, 7 e aa-ee. Mediolani 1966.

³⁴ Az egyetemalapítására vonatkozó forrásanyag nagyon hiányos, de a töredékek alapján Vetulani az egységes „modus procedendi”-t kiterjeszhetőnek tartja a pécsi egyetemre is. Vetulani 1967. 21–23.

³⁵ Csizmadia Andor: *Galvano di Bologna pécsi működése és a középkori magyar jogoktatás egyes kérdései*. = A pécsi egyetem történetéből. Szerk. Csizmadia Andor. Jubileumi tanulmányok. I. Pécs 1967. 111–126.

³⁶ Fügedi Erik: *Alsáni Bálint, a pécsi egyetem második kancellárja*. = A pécsi egyetem történetéből. Szerk. Csizmadia Andor. Jubileumi tanulmányok. I. Pécs 1967. 97–107.

³⁷ Bónis 1971. 44–45.

³⁸ Gabriel 1969/2.17.

³⁹ Császár Mihály: *Az Academia Istropolitana, Mátyás király pozsonyi egyeteme*. Pozsony 1914. – Tanáraitól, az egyetem szelleméről *a Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15–16 storoči*. Bratislava 1967. című tanulmánykötet többi tanulmányában is szó esik.

⁴⁰ Kulcsár Péter: *Az óbudai egyetem Heltai Gáspár krónikájában.* Irodalomtörténeti dolgozatok 63. Szeged 1972.

⁴¹ Harsányi 1938. 146–164. – *Budapest története.* II. Bp 1973. 178–179 (Kubinyi András).

II. Erdélyi diákok a középkori egyetemeken

⁴² Benkő Samu: *Sorsformáló értelem.* Buk 1971. 8.

⁴³ Hajnal, Stephan: *Vergleichende Schriftproben zur Entwicklung und Verbreitung der Schrift im 12–13. Jahrhundert.* Bp – Leipzig – Milano 1943.

⁴⁴ Hajnal 1959. 194–195.

⁴⁵ Jakó – Manolescu 1971. 129–130.

⁴⁶ Diáknévsor 319. A külföldön tanult erdélyi diákokra vonatkozó adatokat, könyvészeti és levéltári utalásokat a tanulmány függelékében közölte *Diáknévsorban* találja meg az olvasó.

⁴⁷ Szentpétery Imre: *Magyar oklevéltan.* Bp 1930. 63–64. – Mályusz 1971. 43.

⁴⁸ Jakó 1976. 28.

⁴⁹ Bónis 1971. 27.

⁵⁰ Diáknévsor 55, 858, 859, 1216, 1918, 2151, 2286.

⁵¹ Diáknévsor 55, 1216.

⁵² Doele 1934. – Teige 1883. – AFJP.

⁵³ Šmahel 1967. 30–36.

⁵⁴ A szakirodalom eddig egyetlen erdélyi diákról tartja azt, hogy az óbudai egyetem hallgatója volt: Temesvári Miklós 1415-ben feltehetően az óbudai egyetem baccalaureusaként iratkozott a bécsi egyetemre: Diáknévsor 1751.

⁵⁵ A javadalomra váró értelmiségiek és a középkori vágáns költészet kapcsolatáról lásd Bechtum, Martin: *Beweggründe und Bedeutung des Vagantentums in der lateinischen Kirche des Mittelalters.* Jena 1941.

⁵⁶ Mályusz 1958. 33.

⁵⁷ *Decreta regni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungarns 1301–1457.* (Döry Ferenc, Bónis György, Bácskai Vera kiad.) Bp 1976. 180–182.

⁵⁸ A kérdés legalaposabb feldolgozása Mályusz Elemér munkája. Megállapításaim teljes egészében az ő eredményeire támaszkodnak: Mályusz 1958.

⁵⁹ Gündisch, Gustav: *Incursiunea turcească din anul 1493 în ținutul Sibiului.* = St 14/1961. 1492.

⁶⁰ Capesius, Bernhard – Göllner, Carl: *Die Ungenannte Mühlbacher Leben und Werk.* Sibiu 1944. – Különben a Szászsebesi Névtelen – akitől ma már tudjuk, hogy a György barát nevet viselte – munkája magyar nyelven is megjelent: Fügedi Erik: *Kimondhatatlan nyomorúság. Két emlékirat a 15–16. századi oszmán fogságból.* Bp 1976. 7–148; és Tardy Lajos: *Rabok, követek, kalmárok az Oszmán birodalomról.* Bp 1977.

⁶¹ Gündisch: i.m. 1492.

⁶² Keyser, Erich: *Die Pest in Deutschland und ihre Erforschung.* = Actes de colloque international de demographie historique. Liege 18–20 Avril 1963. Paris 1963. 369–377.

⁶³ Szabó István: *Hanyatló jobbágyság a középkor végén.* Bp 1976. 178.

⁶⁴ Gündisch: *i.m.* 1493.

⁶⁵ Aschbach 1865. I. 209–232.

⁶⁶ Aschbach 1865. II. 6.

⁶⁷ E tekintetben figyelemre méltóak Dankanits Ádámnak a XVI. századi erdélyi könyvkultúrával kapcsolatos megállapításai. Ő az egyetemi beiratkozások nagyméretű hanyatlását az erdélyi iskolázás válságával magyarázza: Dankanits 1976. 13 skk.

⁶⁸ Az elmúlt négy év alatt a Társadalom- és Politikatudományi Akadémia marosvásárhelyi kutatóközpontja tervmutatójaként Szabó Miklós tudományos kutatóval közösen készítettünk két nagyobb tanulmányt az erdélyi diákok XVI–XVII., illetve a XVIII. századi egyetemjárásáról.

⁶⁹ Az egyes településekre vonatkozó adatokat a mellékletben közölt *Településjegyzék* tartalmazza.

⁷⁰ Bácskai 1965.

⁷¹ Mályusz Elemér: *A mezővárosi fejlődés.* = Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon a 14. században. Bp 1963. 186.

⁷² Kubinyi András: *A középkori magyarországi városhálózat hierarchikus térbeli rendjének kérdéséhez.* – Településtudományi Közlemények 23. Bp 1971. 60.

⁷³ A táblázatba foglalt adatok forrásait a Településjegyzékben közlöm.

⁷⁴ Mols, Rogers: *Introduction à la démographie historique des villes d'Europe du XIV au XVIII siècle.* II. Louvain 1955. 511., az ötös szorzószámot ajánlotta, a hazai történeti demográfiai kutatásokban viszont Ștefan Pascu a négyes koefficiens mellett szállt síkra: Pascu 1971. 229–230; Pascu 1972. 45–50.

⁷⁵ A lakosság számát tekintve kivételnek számíthat Zilah, ez a püspöki fennhatóság alatt álló mezőváros. Lakóinak számát 1320–1700-ra becsülték (Szabó 1960. 368.), de véleményem szerint megállapításainak tükrében felül kell vizsgálni azt a számítási kulcsot, amely szerint kikövetkeztették az adó összegéből.

⁷⁶ Dankanits Ádám: *Începuturile urbanizării Tîrgu Mureșului.* = Studii și materiale. II. Tîrgu-Mureș 1967. 92.

⁷⁷ Mols: *i.m.* 43.

⁷⁸ Diáknévsor 775. Alakjára először Makkai László figyelt fel (*Társadalom és nemzetiség a középkori Kolozsváron.* KvSz 2/1943. 208–210.), de megállapításai egy részét a későbbi kutatás megkérdőjelezte: Goldenberg 1958. 23–24.

⁷⁹ Diáknévsor 946.

⁸⁰ Diáknévsor 1390, 1120. – Schuller, Richard: *Das Patrizierge-schlecht der Polner in Schässburg.* VerArch 27/1896. 344–407. – Duldner, Johann: *Gabriel Polnar Bischof von Bosnien.* VerArch 24/1892. 347–372.

⁸¹ Diáknévsor 1020.

- ⁸² Diáknévsor 1990.
⁸³ Diáknévsor 1292.
⁸⁴ Diáknévsor 1049.
⁸⁵ Nussbächer, Gernot: *Kronstädter Beamten*. Kézirat, melynek használatáért a szerzőnek őszinte köszönettel tartozom.
⁸⁶ Stenner 1916. 123.
⁸⁷ Diáknévsor 1092.
⁸⁸ Diáknévsor 2484.
⁸⁹ Diáknévsor 1086, 2265.
⁹⁰ Granasztói 1972. 350–399. – Diáknévsor 675, 1092, 1192, 1311, 1441, 2341.
⁹¹ Diáknévsor 467.
⁹² Diáknévsor 1657.
⁹³ Diáknévsor 1795.
⁹⁴ A végrendeletet közölte Fabritius, Karl: *Geschichtliche Nebenarbeit. III. Das Testament des schönberger Plebans Mattheus von Reys aus dem Jahre 1502*. VerArch 12/1874. 374–378.
⁹⁵ Diáknévsor 2264, 125.
⁹⁶ Diáknévsor 1469.
⁹⁷ Az összehasonlítás kedvéért ide iktatom az adófizetők mesterségek szerint százalékos megoszlását a XV. században Brassóban és Kolozsváron:

Iparágak	Kolozsvár	Brassó
Vas- és fémipar	23,9	23
Fűtés-világítás	1,9	–
Szövőipar	3,8	13,6
Bőripar	8,8	18,5
Faipar	7,5	6,4
Élelmiszeripar	12,0	23,0
Ruházat és tisztítás	33,3	6,3
Egyéb	8,8	–

A táblázatot Granasztói 1972. 389. alapján közlöm.

⁹⁸ A bárók soraiba az országos méltóságot viselt főurak (pl. az erdélyi vajda) tartoztak: Fügedi Erik: *Uram, királyom. A XV. századi Magyarország hatalmasai*. Bp 1974. 142.

⁹⁹ Diáknévsor 1218, 1203, 433, 445.

¹⁰⁰ Fügedi 1970. 91–92.

¹⁰¹ Zimányi Vera: *A magyarországi ármozgások helye az európai fejlődésben*. Történelmi Szemle 15/1972. 378–410.

¹⁰² Diáknévsor 586.

¹⁰³ Diáknévsor 1209, 1739.

¹⁰⁴ Daróczy Zoltán: *Adatok a Lépés és Treutel családok leszármazásához*. Turul 24/1906, 88–89.

- ¹⁰⁵ Diáknévsor 231.
- ¹⁰⁶ Diáknévsor 20.
- ¹⁰⁷ Diáknévsor 1444.
- ¹⁰⁸ Diáknévsor 1482.
- ¹⁰⁹ Diáknévsor 1446.
- ¹¹⁰ A Graff/Comes előnevű diákokra nézve lásd: Diáknévsor 98, 300, 735, 975, 1031, 1244, 1367, 1500, 2258, 2449.
- ¹¹¹ Schrauf 1892. VIII.
- ¹¹² Diáknévsor 960.
- ¹¹³ Ugyanő, ugyanazt az utat egy más alkalommal 15 nap alatt tette meg: Müller 1879. 49–54.
- ¹¹⁴ Ub V. 503–504.
- ¹¹⁵ Diáknévsor 2439. – ActaRect 233.
- ¹¹⁶ IstRom II. 235–236. – Az utóbbi időben sok szó esett a Levante-kereskedelem erdélyi útvonaláról is: Pach Zsigmond Pál: *A Levante-kereskedelem útvonala I. Lajos és Zsigmond korában*. Sz 109/1975. 3–31.
- ¹¹⁷ A középkori Erdély kereskedelmi útvonalairól ír és térképet is közöl Mittelstrass, Otto: *Beiträge zur Siedlungsgeschichte Siebenbürgens*. München 1961.
- ¹¹⁸ Diáknévsor 2213.
- ¹¹⁹ Bécsben a beiratkozásra 2 hónapos, Erfurtban 1 hónapos, Kölnben, Tübingenben, Freiburg im Breisgauban pedig 2 hetes határidőt szabtak meg. Aschbach 1865. I. 66. – *Die Matrikel der Universität Freiburg i. Br. von 1460–1656*. Herausgegeben von Dr. Hermann Mayer I. Freiburg 1907. XXVIII.
- ¹²⁰ Rashdall 1895. II/2. 595.
- ¹²¹ Hajnal 1959. 60 skk.
- ¹²² Rashdall 1895. II/2. 629–631.
- ¹²³ Aschbach 1865. I. 67. – Rashdall 1895. H/2. 632.
- ¹²⁴ Czobor Alfréd: *Hazánk és a krakkói egyetem bíraskodási joga*. = Békefi Emlékkönyv. Bp 1912. 148–153.
- ¹²⁵ Érdemes e tekintetben felfigyelni arra az értelmiségkoncentrációra, amely Párizsban az egyetem vonzásában már a XIII. században létrejött, s ahol az 1297-es összeírás tanúsága szerint már 231 értelmiségi foglalkozású adófizető polgárt tartottak számon: Jónás Ilona: *A világi értelmiség középkori térnyerésének történetéhez*. Sz 108/1974. 900.
- ¹²⁶ Kovács 1964. 31–33.
- ¹²⁷ Morawski 1900. 239.
- ¹²⁸ Visky Károly: *Geistige Arbeit und die Artes liberales in den Quellen des Römischen Rechts*. Bp 1977. 11.
- ¹²⁹ Bécsben például 1389-ben csak egy, cím szerint meg nem nevezett retorikakönyv ismeretére kötelezték a baccalaureusokat. Lhotsky 236.
- ¹³⁰ *Libri formularum saeculi XV-mi*. Edidit Boleslaus Ulanowski. Kraków 1888. X, 1–50.
- ¹³¹ A triviumba foglalt ismeretekről lásd: Aschbach 1865. I, 86–89. – Hajnal 1959. 60–68. – Morawski 1900. 219–226. – Curtius, Ernst Robert: *Literatura europeană și evul mediu latin*. Buc 1970. 49–59.

¹³² A baccalaureatus tulajdonképpen átmeneti állapotot jelentett a diákok és a tanításra felhatalmazottak között. Az elnevezés francia eredetű, és feltehetően a *bas-chevalier* fogalompárból alakult ki. A magyar nyelvben is használatos *borostyánkoszorús* kifejezés a XV. századi humanizmus invenciója: Aschbach 1865. 71.

¹³³ A felsorolást a bölcsészkar 1389-es statútuma tartalmazza: Lhotsky 234–241.

¹³⁴ A quadriviumba tartozó ismeretekre vonatkozóan lásd: Aschbach 1865. 90–94. – Irsay 1933. 44–45. – Morawsky 1900. 227–228.

¹³⁵ Hajnal 1959. 67. – Paulsen 1896. 29. – Kuhn 1971. 46.

¹³⁶ Diáknévsor 603, 1471, 15, 1210, 2317.

¹³⁷ Diáknévsor 446, 1249, 2009, 1932.

¹³⁸ Diáknévsor 871, 891, 894, 998, 1287, 1434, 1457, 1522, 1724, 1789, 1861, 1868, 2001, 2004, 2441.

¹³⁹ „*quia facultas consideravit eorum discipulorum parentes, quorum sudores hic consumant, plurimum gravari, ideo conclusit...*” írják a határozat bevezetőjében: Kink 1854. 55.

¹⁴⁰ A jogi kar tantárgyaira vonatkozóan lásd: Aschbach 1865. I. 103–104. – Békefi 1901. 27–28. – Bónis 1972. 31–62. – Morawski 1900. 255–259.

¹⁴¹ Prágai fakultása ugyan rövid időn belül megszűnt, Krakkóban és Bécsben viszont csak a humanizmus hatása alatt, a XV. század második felében kezdték tanítani.

¹⁴² Diáknévsor 671, 769, 1047, 2088.

¹⁴³ Diáknévsor 2317.

¹⁴⁴ Diáknévsor 150, 1457, 1465 stb.

¹⁴⁵ Diáknévsor 960.

¹⁴⁶ Diáknévsor 1938.

¹⁴⁷ Aschbach 1865. I. 101.

¹⁴⁸ Az orvosi fakultáson ezenkívül még nagyon sok kézikönyvet használtak, de a legtöbbjük megelégedett Galenus tételeinek elméleti magyarázatásával. Aschbach 1865. I. 313–325.

¹⁴⁹ Diáknévsor 10, 261, 717, 818, 1024, 1304, 1447, 1572, 1646, 1809, 1855, 1871, 1885, 2054, 2376, 2381.

¹⁵⁰ Diáknévsor 171, 897, 1868, 1992, 1996.

¹⁵¹ A teológiai fakultáson tanítottakra vonatkozóan lásd: Aschbach 1865. I. 105–107, 286–302. – Morawski 1900. 268–277.

¹⁵² Eulenburg 1897. 484.

¹⁵³ Doelle 1934. 90. – Kuhn 1971. 32.

¹⁵⁴ Mészáros 1972. 266.

¹⁵⁵ Le Goff 1976. 86.

¹⁵⁶ Aschbach 1865. I. 83.

¹⁵⁷ Le Goff 1975. 88.

¹⁵⁸ Gábrriel Asztrik: *Egy XIII. századi magyar klerikus párizsi egyetemi szentbeszéd-gyűjteménye*. Egyetemes Philológiai Közlöny 66/1943. 176–177.

¹⁵⁹ Rashdall 1895. H/2. 649.

¹⁶⁰ Mészáros 1972. 260–261.

- ¹⁶¹ Az előadások kezdetének időpontjáról, a tanórák számáról és időtartamáról részletesebben ír: Rashdall 1895. II/2. 648–652.
- ¹⁶² Békefi 1901. 12–14.
- ¹⁶³ Schrauf 1902. XV. – Aschbach 1865. I. 313.
- ¹⁶⁴ Idézi és értelmezi Balogh Jolán: *A művészet Mátyás király udvarában*. I. Adattár. Bp 1966. 150–151.
- ¹⁶⁵ Rashdall 1895. II/2. 665–666.
- ¹⁶⁶ ActaRect 274.
- ¹⁶⁷ Rashdall 1895. II/2. 666.
- ¹⁶⁸ Le Goff 1975. 80.
- ¹⁶⁹ Diáknévsor 1107, 1312.
- ¹⁷⁰ Lhotsky 234.
- ¹⁷¹ ActaRect 392.
- ¹⁷² Rashdall 1895. II/2. 637–638.
- ¹⁷³ Diáknévsor 1107.
- ¹⁷⁴ Rashdall 1895. II/2. 640–641.
- ¹⁷⁵ Diáknévsor 149, 387, 607, 877, 891, 892, 893, 899, 1224, 1367, 1399, 1730, 2294, 2388 és mások.
- ¹⁷⁶ Összehasonlításként megemlítem, hogy a kölni egyetemen a pauperek 10–35 %-át tették ki a hallgatóknak: Stelling-Michaud 1960. 120.
- ¹⁷⁷ Rashdall 1895. II/2. 657.
- ¹⁷⁸ Lhotsky 234–235.
- ¹⁷⁹ „*Antonius de Corona fuit lesus, nescitur ubi fuit etiam visus ire distinctus de Taberna*” – írták a kar jegyzőkönyvében: Fraknoi 1874. 13.
- ¹⁸⁰ ActaRect 234.
- ¹⁸¹ ActaRect 598–599, 787–788.
- ¹⁸² Kovács 1964. 42.
- ¹⁸³ ActaRect 392.
- ¹⁸⁴ Diáknévsor 435.
- ¹⁸⁵ Érdeemes megemlíteni, hogy a XVIII. század közepén, amikor viszonylag kevesebben mentek Erdélyből külföldre tanulni és diákjainkat több alapítvány, ösztöndíj is segítette, a bécsi kormányzat a pénz kiáramlására hivatkozva próbált gátat emelni a protestáns diákok tanulmányai elé. Az Államtanács megállapítása szerint 1742–1761 között a külföldre ment 700 diák mintegy 210 000 forintot vitt ki: Klein Gáspár: *Az államtanács állásfoglalása a protestánsok külföldi iskolázatásával szemben*. Egyháztörténet 1/1943. 216.
- ¹⁸⁶ A prágai egyetem esetében Šmahel három fizetési kategóriát állapított meg: a szegények 6–10, az átlag 14, a jobb módúak 24 és annál több garast fizettek. Lipcsében a XV. században az átlagos beiratkozási díj előbb 6, majd 1436-tól 10 garas volt: Šmahel 1967. 39–40. – Hoyer 1959. 23.
- ¹⁸⁷ Ez a díjszabás 1504-ben emelkedett: attól kezdve az egyszerű diák 2, a baccalaureus 4, a magister 8 krajcárt fizetett a natióknak: Schrauf 1902. XV–XVI, XIX.
- ¹⁸⁸ Számításaimat a kar 1449-ben összeállított díjszabása alapján végeztem el: Aschbach 1865. I. 352. A jegyzék a felsorolt 32 tantárgy közül

csak egynél (*Secunda pars Graecissimi*) nem tüntette fel a leckediját, amelyet azonban más tantárgyakra előírt árak és az óraszám alapján 5 garasra becsülhetünk. A megadott díjakat összesítve nyertem a nevezett összeget. Átszámítási kulcsként a 222 dénárul forint és 7 dénár = 1 garas árszámítást használtam: Huszár Lajos: *Pénzforgalom és pénzértékviszonyok Sopronban*. Sz 105/1971. 1158–1165.

¹⁸⁹ Hoyer 1959. 24.

¹⁹⁰ Lhotsky 239.

¹⁹¹ Ez a 30 dénár azonban a XV. század közepén már csak 20 régi (1389-ben érvényben lévő) dénárnak felelt meg: Huszár: *i.m.*, 161.

¹⁹² Hoyer 1959. 24. – Lhotsky 245–246.

¹⁹³ Aschbach 1863. I. 68–69. Ez is közel állott a lipcsei árszabásokhoz, ahol azt a diákot tekintették szegénynek, aki a heti megélhetéshez szükséges 5 garast nem tudta előteremteni: Rashdall 1895. II/2. 657.

¹⁹⁴ Šmahel 1967. 46.

¹⁹⁵ Diáknévsor 1895.

¹⁹⁶ ZichyOkl XII. 213–218.

¹⁹⁷ Lukcsics 1931. I. 1439. sz.

¹⁹⁸ Šmahel 1967, 46.

¹⁹⁹ Diáknévsor 2319.

²⁰⁰ Seraphin 1890. 795. – Diáknévsor 720, 2483, 345.

²⁰¹ ZichyOkl XII. 216.

²⁰² Kollányi Ferenc: *Visitatio capituli EM. Strigoniensis. Anno 1397*. TTár 1901. 247.

²⁰³ Diáknévsor 475.

²⁰⁴ Veress 1941. 53.

²⁰⁵ Diáknévsor 17, 318

III. Egyetemjártak az erdélyi társadalom életében a középkorban

²⁰⁶ Az eredeti latin szövegben „*in universitate Pragensi*” szerepelt, és szerzőnk az *universitas* szót fordította a *tanusággal*: Katona Lajos: *A Teleki kódex legendái*. Bp 1904. 49.

²⁰⁷ *Döbrentei kódex – Teleki kódex*. Közzéteszi Volf György. Nyelvemléktár XII. Bp 1884. 301.

²⁰⁸ Mályusz 1971. 41.

²⁰⁹ Wagner, Ernst: *Die päpstlichen Steuerlisten 1332–37*. Forschungen 11/1968. 40–41. – Pascu 1972. 45.

²¹⁰ Mályusz 1971. 117–118.

²¹¹ Kelényi B. Ottó: *Egy magyar humanista glosszái Erasmus Adagiajához*. = A Fővárosi Könyvtár Évkönyve 1939. Bp 1940. 43–147. – Balogh 1943. 193–194, 200. – Jakó 1976. 154–159.

²¹² Fügedi 1965. 483–484, 496.

- ²¹³ Hét évből nincsenek pontos adatok a püspökökre vonatkozóan.
- ²¹⁴ Fügedi 1965. 494.
- ²¹⁵ A táblázat adatai Temesváry János munkájából származnak; ez csak kevés esetben szorult kiegészítésekre: Temesváry 1922.
- ²¹⁶ Az egyházjog magistere, Zsigmond titkos kancellárja, 1380-ban egri vikárius, 1384-ben patai főesperes, egri kanonok, 1388-ban titkos kancellár, 1389-től erdélyi püspök: Bónis 1971. 96.
- ²¹⁷ Diáknévsor 318.
- ²¹⁸ Diáknévsor 603.
- ²¹⁹ Diáknévsor 1249.
- ²²⁰ 1450-ben iratkozott a bécsi egyetemre, 1462-ben a kincstár szolgálatában állott és 1474-ben székesfehérvári prépost lett. Élete folyamán a váradi, gyulafehérvári püspöki és a kalocsai érseki tisztséget töltötte be rendre: Kubinyi 1957. 30.
- ²²¹ A később nagy tekintélyű Thurzó család, Thurzó Zsigmond pályafutása kezdetén még a köznemesek sorába tartozott: Fügedi 1965. 490.
- ²²² Olaszországban tanult (1501–1503 Pádua, 1504–1505 Bologna egyetemén), 1507-ben székesfehérvári örkanonok és királyi titkár, 1509–1511 között kincstartó, 1509–1514 között váci, majd 1514-től 1524-ig erdélyi püspök: Balogh 1943. 202–204. – Veress 1941. 256–257.
- ^{222a} Karácsonyi 1922. 143.
- ²²³ A gyulafehérvári káptalan tagjainak művelődéstörténeti szerepét Vekov Károly, a bukaresti N. Iorga Történeti Intézet kutatója dolgozta fel, akinek ezúton is köszönetet mondok a káptalani tagokra vonatkozó adatokért.
- ²²⁴ Pascu 1971. 197.
- ²²⁵ MonVat I/2. 154–177. – DIR Sec. XIV. I. 71–92.
- ²²⁶ 1312-ben *Joannes dictus Nobilis* néven prothonotarius episcopi = ErdKáptLvt Lad. I, 61.
- ²²⁷ A gyulafehérvári tisztségviselő kanonokokra vonatkozó kiadott nyilvántartás = Zimmermann 1887. A káptalan tagjainak életrajzi adatait ez alkalommal, hely hiányában, sajnos nem közölhettem.
- ²²⁸ Diáknévsor 2385, 2289, 1856.
- ²²⁹ Diáknévsor 897.
- ²³⁰ Diáknévsor 1932, 909.
- ²³¹ Vincke, J.: *Der Klerus des Bistums Osnabrück im spätem Mittelalter*. Münster 1928. 22. – idézi Mályusz 1971. 100.
- ²³² Diáknévsor 889.
- ²³³ Kathó László 1372–1388 között volt gyulafehérvári prépost, kánonjogi doktor, 1388-ban halt meg, amint az a székesegyházban található sírkövének feliratából kiderül. Hátrahagyott ingó és ingatlan vagyonát 1393-ban 2000 aranyforintra becsülték: Zimmermann 1887. 142. – Entz 1958. 170. – Turul 41/1921. 21. A pécsi egyetem létrehozásában vitt szerepére az újabb kutatások hívják fel a figyelmet: 1369-ben bácsi prépost volt és megbízatást kapott Pál szebeni prépost doktorra avatására (Klanczay 1976. 142.). A többi egyetemétvégzett prépostra vonatkozóan: Diáknévsor 603, 2213, 20, 1526.

- ²³⁴ Diáknévsor 2009.
- ²³⁵ 1510 márciusában II. Ulászló Zeremlyei Ferenc prépostot és testvéreit, valamint Kecheli Tamás nevű rokonát a paraszti rendből kiemelte és nemessé tette (Turul 9/1891. 61–62). A század első éveiben volt kancelláriai jegyző (Bónis 1971. 319), 1509–1526 között gyulafehérvári prépost, de többnyire javadalmától távol élt: Zimmermann 1887. 148.
- ²³⁶ SzOkl IV. 3.
- ²³⁷ Bónis 1971. 234.
- ²³⁸ Bónis 1971. 110. – Lukcsics II. 183–184.
- ²³⁹ Diáknévsor 1774.
- ²⁴⁰ Bónis 1971. 113.
- ²⁴¹ Balogh 1943. 200. – Bónis 1971. 330. – ErdKáptLvt Lad. III, 126, 145.
- ²⁴² Fekete Nagy Antal: *Apród János küküllei főesperes családja történetéhez*. Turul 41/1921. 1–2, 19–22. – Fekete Nagy Antal: *Küküllei János*. = A Bécsi Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve 4/1934. 112–125. – Bónis 1971. 38. – Küküllői főesperessé való kinevezését közölte Bossányi 1916. II. 290–291.
- ²⁴³ Diáknévsor 864.
- ²⁴⁴ ErdKáptLvt Lad. I, 46. – DIR Sec. XIV, I. 7–8.
- ²⁴⁵ ErdKáptLvt Lad. II. 46.
- ²⁴⁶ Mályusz 1971. 94.
- ²⁴⁷ Diáknévsor 1856.
- ²⁴⁸ Zimmermann 1887. 140.
- ²⁴⁹ Diáknévsor 170.
- ²⁵⁰ Zimmermann 1887. 147.
- ²⁵¹ Balogh 1943. 193.
- ²⁵² Zimmermann 1887. 147.
- ²⁵³ Bunyitay 1883. II. 107.
- ²⁵⁴ Diáknévsor 1489.
- ²⁵⁵ Zimmermann 1887. 148. – Valamikor 1523. november 23. előtt halt meg: EgyhtEml 102–103. – Kubinyi András azzal a budai származású Helbeig Ulrikkal azonosítja, aki 1483-ban iratkozott be a bécsi egyetemre: *Budapest története*. II. Bp 1973. 192.
- ²⁵⁶ Entz 1958. 204. – SzOkl II. 10–11.
- ²⁵⁷ Békefi 1910. 340.
- ²⁵⁸ Mályusz 1971. 128.
- ²⁵⁹ Gárdonyi Albert: *Városi plébániák kiváltságos állása a középkorban*. = Károlyi Árpád Emlékkönyv. Bp 1933. 164–167, 173.
- ²⁶⁰ Mályusz 1971. 128.
- ²⁶¹ Ub V. 152–153.
- ²⁶² Diáknévsor 387.
- ²⁶³ Jakab 1870. I. 424.
- ²⁶⁴ Diáknévsor 637, 812.
- ²⁶⁵ A tevékenységi idő kiszámításában a következő adatokra támaszkodtam: Jakab kolozsvári plébános 1468-ban lett magister és 1481–1501 között volt hivatalában (33 év); Sleyinig Gergely 1453-ban iratkozott egye-

temre és 1481-ben (valószínűleg öregsége miatt) mondott le a plébániáról (28 év); Máté nagyorbói plébános 1445-ben Bécsben tanult s 1463-ban még élt (18 év); Máté széphalmi plébános 1488-ban végezte jogi tanulmányait és 1502-ben végrendelkezett (14 év); a szebeni Peter Tonhäuser 1498-ban lett artium baccalaureus és magister, 1525-ben pedig még szebeni dékán volt (27 év). Lásd: Diáknévsor 637, 812, 1489, 1529. 2036.

²⁶⁶ Diáknévsor 1034.

²⁶⁷ Diáknévsor 1997.

²⁶⁸ Diáknévsor 2278.

²⁶⁹ A Benedek-rend történetéről, művelődési szerepéről ír, a vonatkozó könyvészettel együtt: Mályusz 1971, 211 skk.

²⁷⁰ *A kolozsmonostori konvent könyvtára 1427-ben.* MKvSz 13/1889. 88–91. (Tagányi Károly).

²⁷¹ Mályusz 1971. 215–216, 249–253. – Jakó 1976. 140–141.

²⁷² Békefi Remig: *A pásztói apátság története 1190–1702.* Bp 1898. 29–32.

²⁷³ Békefi Remig: *A ciszterciek középkori iskolázása Párizsban.* Bp 1896. 61–66.

²⁷⁴ Constantinescu, Radu – Lazea, Emil: *O bibliotecă monastică din Transilvania pe la 1200.* St 22/1962. 1145–1153.

²⁷⁵ Diáknévsor 1605.

²⁷⁶ Fügedi Erik: *Koldulórendek és városfejlődés.* Sz 106/1972. 69 skk.

²⁷⁷ Gündisch, Gustav: *Klosterschulen in Sachsenland: Ein studium generale in Hermannstadt am Vorabend der Reformation.* SbVjh 58/1935. 132–134.

²⁷⁸ Karácsonyi 1922. II. 205–206.

²⁷⁹ Mályusz 1971. 285.

²⁸⁰ A Domonkos-rend iskolapolitikájáról: Harsányi 1938. 140–163. 242–281.

²⁸¹ Uo. 145–164.

²⁸² Diáknévsor 818.

²⁸³ Szücs Jenő: *Ferences ellenzéki áramlat a magyar parasztháború és a reformáció háttérében.* ItK 78/1974. 409–435.

²⁸⁴ Karácsonyi 1922. I. 148–149, 197–198, 203–207, 265–269, 294–297. – Uo. II. 12–13, 20–34, 45–49, 72–73, 79–80, 85–89, 99–103, 109–112. 116–118, 196–200, 204–205.

²⁸⁵ Uo. I. 63.

²⁸⁶ Diáknévsor 1855, 1672, 134.

²⁸⁷ Bunyitay 1883. II. 483–484. – Loserth, J.: *Zwei urkundliche Aktenstücke des XIV. Jahrhunderts für Sächsisch Regen.* Kbl 5/1882. 13–17. – Rupp Jakob: *Magyarország helyrajzi története.* Bp 1876. 190, 682, 687.

²⁸⁸ Bossányi 1916. II. 277–278.

²⁸⁹ Diáknévsor 1028, 2324.

- ²⁹⁰ Jakó 1976. 140–150.
- ²⁹¹ Jakó 1976. 10–24.
- ²⁹² Mályusz Elemér: *Királyi kancellária és krónikairás...* Irodalom-történeti füzetek 79. Bp 1973. 65.
- ²⁹³ Pall, Francisc: *Contribuții la problema locurilor de adevărire din Transilvania medievală.* – Studii și materiale de istorie medie 1957. 391–402.
- ²⁹⁴ Diáknévsor 637.
- ²⁹⁵ A kolozsmonostori konvent hiteleshelyi tevékenységét Sipos Gábor levéltáros dolgozta fel, akinek ezúton mondok köszönetet a jegyzőkre vonatkozó adatokért.
- ²⁹⁶ ErdKáptLvt Lad. III, 29.
- ²⁹⁷ Bónis 1971. 276–277.
- ²⁹⁸ Az erdélyi vajdák kancelláriájának középkori tevékenységét fel-dolgozta Janits Iván: *Az erdélyi vajdák igazságszolgáltató és oklevéladó működése 1526-ig.* Bp 1940. – Az intézmény XVI. századi fejlődését lásd: Jakó 1976. 42–61.
- ²⁹⁹ Bónis 1971. 77, 185.
- ³⁰⁰ Zomlini Ramaz Mihály előtanulmányairól semmit sem tudunk 1366-ban a nyitrai püspök (aki feltehetően nagybátyja volt) révén akart pozsonyi kanonoki javadalmat szerezni. 1393-ban a nagyobb kancellária notariususa. Ügyvédkedett, jegyzői munkát végzett és így több birtokot is szerzett Arad megyében. Élete, pályafutása, amint azt Bónis találóan írja, a világi *clerc* kancelláriai szolgálatának lehetőségeit szemlélteti”: Bónis 1971. 112. – A Toldalagiakra vonatkozó oklevelek regesztáit közli Szabó Károly: Sz 21/1887. 79–82.
- ³⁰¹ Diáknévsor 1938.
- ³⁰² Ub IV. 567–568.
- ³⁰³ Ub V. 46.
- ³⁰⁴ Ub V. 401.
- ³⁰⁵ Diáknévsor 935, 636.
- ³⁰⁶ Diáknévsor 1774.
- ³⁰⁷ Az 1458-as kancelláriai reformra és az ítélmesterekre vonatkozón lásd: Bónis 1971.245.
- ³⁰⁸ A secretariusok szerepéről ír Bónis 1971. 226–227.
- ³⁰⁹ Diáknévsor 2009.
- ³¹⁰ Diáknévsor 736.
- ³¹¹ Reymarus 1352–53-ban szerepel az oklevelekben, és címe mindig *notarius civitatis*: Kvltv., Fasc. J. nr. 2. – Ub II. 88–89, 101–102. Egyetlen általa kiállított oklevél sem maradt fenn. Henricus viszont az oklevelekben általában *notarius et civis* 1391 és 1402 között: KvOkl I. 74–76. – Ub II. 586–589. – Ub III. 281–282.
- ³¹² Ub III. 382, 478–480.
- ³¹³ Diáknévsor 564.
- ³¹⁴ Diáknévsor 930.
- ³¹⁵ Ub IV. 347, 603–604. – Makkai László: *Kiadatlan oklevelek Kolozsvár középkori történetéhez.* Kv 1947. 18–21.

- ³¹⁶ KvOkl I. 183–184.
- ³¹⁷ Diáknévsor 812, 1002.
- ³¹⁸ Kvlvt., Fasc. VI. – Diáknévsor 1427.
- ³¹⁹ KvOkl I. 237–239, 250–253, 269.
- ³²⁰ Kiss András: *Kolozsvár levéltára rendjének fejlődése a XIV. századtól a XVIII. század végéig.* = Kelemen Lajos Emlékkönyv. Buk–Kv 1957. 418.
- ³²¹ KvOkl I. 270–271. – TTár 1883. 575. – AkTLvt. Középkori céhlevelek: 20, 22, 23, 24, 24/a, 30. – Kvlvt. Törvénykezési jegyzőkönyvek L
- ³²² Diáknévsor 2253.
- ³²³ Diáknévsor 736.
- ³²⁴ Bartha István: *Középkori közjegyzőségeink történetéhez.* = Szentpétery Emlékkönyv. Bp 1938. 46–48.
- ³²⁵ Diáknévsor 594, 120, 504, 2112, 736.
- ³²⁶ Diáknévsor 2443, 731.
- ³²⁷ Diáknévsor 1863, 413, 1815.
- ³²⁸ Lusчек, Fritz: *Notariatsurkunde und Notariat in Schlesien von den Anfänge (1282) bis zum Ende des 16. Jahrhunderts.* Weimar 1940. 27–29.
- ³²⁹ Bónis György: *Középkori jogunk elemei.* Bp 1972. 279:
- ³³⁰ Ember Gyöző: *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig.* Bp 1946. – Hóman Bálint: *A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában.* Bp 1921. – A harmincadhivatalok működésének több kérdésére is utal Manolescu, Radu: *Comertul Țării Românești cu Brașovul (secolele XIV–XVI).* Buc 1965. – Az aranybányászat és pénzverés adminisztrációjáról újabban írt Pohl, Arthur: *Die Münzkammer Siebenbürgens 1325–1526.* = Südostdeutsches Archiv 13. München 1970. 24–43.
- ³³¹ Strieder, Jakob: *Ein Bericht des Fuggerschen Faktors Hans Derschwan über den Siebenbürgener Salzbergbau um 1528.* = Ungarische Jahrbücher 13/1933. 282–287.
- ³³² Engel, Johann Christian: *Geschichte der Ungarischen Reichs und seiner Nebenländer.* II. Halle 1798. 23–37.
- ³³³ Strieder: *i. m.*, 282.
- ³³⁴ Kubinyi 1957. 30.
- ³³⁵ Uo. 44.
- ³³⁶ Diáknévsor 2335.
- ³³⁷ Diáknévsor 522.
- ³³⁸ Diáknévsor 2319.
- ³³⁹ Pascu, Ștefan: *Meșteșugurile din Transilvania pînă în secolul al XVI-lea.* Buc 1954. 221 skk.
- ³⁴⁰ Magyary-Kossa Gyula: *Magyar orvosi emlékek.* III. Adattár 1000-tól 1700-ig. Bp 1929. 102.
- ³⁴¹ A XV. század közepe táján az orvosdoktorok beteglátogatásai, vizsgálatai 2 guldenbe vagy 1 magyar forintba kerültek: Aschbach 1865. I. 332.
- ³⁴² Diáknévsor 893.
- ³⁴³ Diáknévsor 2020.

- ³⁴⁴ Diáknévsor 2041.
- ³⁴⁵ Aschbach 1865. I. 333.
- ³⁴⁶ Mészáros 1972. 89–94.
- ³⁴⁷ Teutsch 1872/2. 199–200.
- ³⁴⁸ Auner, Michael: *Scolaris, scholasticus und rector scholarum*. Kbl 36/1913. 45–57.
- ³⁴⁹ Diáknévsor 1951.
- ³⁵⁰ Diáknévsor 174.
- ³⁵¹ Teutsch 1872/2. 206–207. – Az iskola első ismert tanára különben Johannes Arnoldi de Grudzacy néven 1436-ban kezdte meg egyetemi tanulmányait Krakkóban: ASUC I/2–3. 89.
- ³⁵² Albrich 1896. 3–5. – Diáknévsor 2360, 1179.
- ³⁵³ Seraphin 1890. 761–771. – Diáknévsor 1698.
- ³⁵⁴ Diáknévsor 2254.
- ³⁵⁵ Bolognai Egyetemi Kvt. Ms 1079, 1^r, 2^r, 6^r.
- ³⁵⁶ Ua. 25^r.
- ³⁵⁷ Mészáros 1972.
- ³⁵⁸ Diáknévsor 850.
- ³⁵⁹ Diáknévsor 1179.
- ³⁶⁰ *Árpád-kori és Anjou-kori levelek. XI–XIV. század*. Sajtó alá rendezte Makkai László és Mezey László. Bp 1960. 248–249.
- ³⁶¹ Chaucer, Geoffrey: *Canterbury mesék*. Bp 1961. 14.
- ³⁶² A párizsi egyetem 1342-es statútuma részletesen szól az egyetemhez tartozó *scriptorium* és a könyvtárak tevékenységéről. Közölte Denièle, Henricus: *Chartularium universitatis Parisiensis*. II. Paris 1891. 530–532.
- ³⁶³ Richard de Bury: *Philobiblon. A könyvek szeretete*. Fordította és jegyzetekkel ellátta Bodor András. A bevezető tanulmányt írta Jakó Zsigmond. Buk 1971. 25–26.
- ³⁶⁴ Diáknévsor 1303.
- ³⁶⁵ Diáknévsor 184.
- ³⁶⁶ Diáknévsor 525. – AstaRect 232–233.
- ³⁶⁷ ActaRect 368. – Diáknévsor 413.
- ³⁶⁸ A per 1491-ben zajlott „*Cosmas intrologator librorum*” és Clemens Transilvanus között: ActaReet 320.
- ³⁶⁹ ActaRect 185–186.
- ³⁷⁰ ActaRect 391. – Diáknévsor 1666.
- ³⁷¹ Mészáros 1972. 333–340.
- ³⁷² AFAV 299–300.
- ³⁷³ Schrauf Károly: *Riemer András végrendelete*. = TTár 1889. 383–387.
- ³⁷⁴ Diáknévsor 1447.
- ³⁷⁵ Diáknévsor 1024.
- ³⁷⁶ Dankanits 1974. 37.
- ³⁷⁷ Mályusz 1971. 131–132.
- ³⁷⁸ Jakó 1976. 166–167.
- ³⁷⁹ Richard de Bury: i.m., 71.
- ³⁸⁰ V. Kovács 1971. 203.
- ³⁸¹ Balogh 1943. 202–204.

³⁸² Horváth 1967. 164–167. – Kucera 1967. 176.

³⁸³ Perlbach 1895. 28.

³⁸⁴ Delhaes 1941. 186–190.

³⁸⁵ Diáknévsor 115, 938, 1129, 1471, 1523 és mások.

³⁸⁶ Diáknévsor 1471, 1523.

³⁸⁷ 1453-ban Krakkóban kezdte tanulmányait és ott 1456-ban art bacc., majd 1459-ben art. mag. lett valamikor a hatvanas évek végén érkezett Páduába, ahonnan decr. dr.-ként tért haza 1477-ben és lett gyulafehérvári kanonok és tasnádi püspöki vikárius: ASUC I/2–3. 137. – LPC 48, 54. – Veress 1941. 164. – TTár 1907. 96.

³⁸⁸ Varga 1975. 218/42.